

PONOĆ KOD DOSTOJEVSKOG

Bili smo dva mračna momka pogurena u kaputima, a turobna zima je dolazila. Koledž je bio na obodu jednog malog grada daleko na severu, jedva da je to i bio grad, možda pre seoce, govorili smo, ili tek železničko mestašće, i stalno smo išli u šetnje; izlaženje na polje, besciljno hodanje, nisko nebo i golo drveće, jedva da se mogla sresti živa duša. Tako smo zvali meštane: oni su bili duše, oni su bili duhovi koji promiču, lice na prozoru automobila u prolazu, vodnjikavo od odbijene svetlosti, ili duga ulica s lopatom zabijenom u gomilu snega, bez ikoga na vidiku.

Hodali smo naporedo s prugom kad nam se približi jedan stari teretni voz, te stado-smo i pogledasmo ga. Delovao je kao ona vrste istorije što prolazi uglavnom neopaženo, dizel lokomotiva i stotinu zatvorenih vagona koji se valjaju preko daleke zemlje, te podelismo jedan nemi trenutak poštovanja, Bod i ja, za vremena prošla, granice iščezle, a onda nastavismo dalje, ne razgovarajući ni o čemu posebno, ali shvatajući ponešto. Čuli smo pisak lokomotive dok je voz nestajao u kasnom popodnevju.

Bio je to dan kad smo videli čoveka u kaputu s kapuljačom. Prepirali smo se oko kaputa – loden kaput, anorak, parka.¹ To je bilo uobičajeno za nas; uvek smo bili spremni da nađemo nešto oko čega ćemo se takmičiti. Taj čovek se rodio upravo zbog toga da završi u ovom gradu noseći taj kaput. Bio je dobroano ispred nas i polako hodao, stegnutih ruku iza leđa, sićušna figura koja je sad skretala da bi ušla u ulicu sa stambenim zgradama i nestala iz vida.

„Loden kaput nema kapuljaču. Kapuljača nije deo konteksta“, rekao je Tod. „Ili je parka ili anorak.“

„Ima i drugih. Uvek ima drugih.“

„Da čujem.“

„Đubretarac.“

„Postoji đubretarska vreća.“

„Postoji i đubretarac.“

„Da li ta reč podrazumeva kapuljaču?“

„Podrazumeva drvenu dugmad s petljom.“

„Onaj kaput je imao kapuljaču. Ne znamo da li je imao drvenu dugmad s petljom.“

„Nema veze“, rekao sam. „Pošto je čovek nosio parku.“

„Anorak je inuitska reč.“

„Pa šta?“

¹ *Anorak* (engl.) – topli, debeli vetrovka do kukova s kapuljačom; reč koja se koristi u engleskom potiče od oblika *annoraq* iz jezika grenlandskih Inuita. *Parka* (engl.) – topli, obično kožna jakna do kolena s kapuljačom, najčešće ovičenom krznom ili njegovom imitacijom; reč vodi poreklo iz ruskog, odnosno neneckog jezika. (*Prim. prev.*)

„Ja mislim da je to anorak“, rekao je.

Pokušao sam da izmislim etimologiju reči „parka“, ali nisam mogao da razmišljam dovoljno brzo. Tod je prešao na drugu temu – teretni voz, zakoni kretanja, efekti sile, uvedeći polako pitanje broja vagona koji su išli za lokomotivom. Nismo unapred naglasili da će se vršiti proračun, ali obojica smo znali da će onaj drugi brojati, čak i dok razgovaramo o drugim stvarima. Kad sam potom rekao svoju cifru, nije reagovao, a ja sam znao šta to znači. Značilo je da je i on došao do istog broja. To nije bilo predviđeno da se desi – poremetilo bi nas, učinilo svet jednoličnim – pa smo neko vreme hodali u ozlojeđenoj tišini. Čak i kad se radilo o pitanjima čiste fizičke stvarnosti, ovisili smo o trvenju između naših osnovnih osetnih sposobnosti, njegovih i mojih, te nam je sad bilo jasno da ćemo ostatak popodneva provesti ističući te razlike.

Krenuli smo na neki kasni čas.

„Anorak je pozamašan. Ono što je on nosio deluje vrlo tanušno“, rekao sam. „A anorak bi imao i kapuljaču s krznom. Razmisli o poreklu reči. Ti si prvi pomenuo Inuite. Zar jedan Inuit ne bi stavio krzno na svoju kapuljaču? Oni imaju polarne medvede. Imaju morževe. Potrebne su im debele i kabaste jakne, od kapuljače do donjeg poruba.“

„Videli smo ga otpozadi“, rekao je. „Otkud znaš kakva mu je kapuljača? Otpozadi i izdaleka.“

Razmisli o poreklu reči. Koristio sam njegovo poznavanje Inuita protiv njega, terajući ga da reaguje razumno, što je bio redak znak slabosti s njegove strane. Tod je bio posvećen mislilac koji je voleo da razmatra neku činjenicu ili zamisao do sedmog nivoa tumačenja. Bio je visok i krakat, pravi koščati skelet, ona vrsta tela koja nije uvek u skladu sa svojim zglobovima i člancima. Neki su govorili da izgleda kao dete ljubavi dve rode, drugi su smatrali dva noja. Činilo se kao da ne kuša hranu; konzumirao ju je, apsorbirao, tu jestivu tvar biljnog ili životinjskog porekla. O udaljenostima je govorio u metrima i kilometrima i trebalo mi je neko vreme da shvatim da nije u pitanju usiljenost koliko pokretačka potreba da manje-više u trenutku prevodi merne jedinice. Voleo je da se propituje o onome što je znao. Voleo je da zastane u hodu kako bi naglasio poentu dok sam ja produžavao. To je bila moja uzvratna poenta, da ga ostavim da stoji i priča s drvetom. Što su naše prepirke bile površnije, to smo postajali zagriženiji.

Hteo sam da to potraje, da zadržim kontrolu, da ga pritisnem. Zar je bilo važno šta govorim?

„Čak i izdaleka je delovalo da je kapuljača suviše mala da bi imala krzno po obodu. Kapuljača je bila uska“, rekao sam. „Pravi anorak imao bi kapuljaču dovoljno veliku da ispod nje stane vunena kapa. Zar Inuiti to ne rade?“

Kampus se pojavi u fragmentima, kroz visoke drvorede na suprotnoj strani seoskog puta. Živeli smo u nizu energetski efikasnih građevina sa solarnim pločama, zatravljenim krovovima i zidovima od crvene kedrovine. Časovi su se održavali u prvobitnim zgradama, u nekoliko ogromnih, betonskih odeljaka zajedno poznatih pod imenom Zatvorska jedinica, do koje se iz doma moglo doći biciklom ili nešto dužom šetnjom, a reka studenata u plemenskim hordama koje su išle tamo-ovamo činila se kao deo arhitekture samog mesta. Bila mi je to prva godina tamo, pa sam još uvek pokušavao da protumačim znakove i prilagodim se obrascima.

„Imaju irvase“, rekao sam. „Imaju meso foke i sante leda.“

Povremeno ostavi značenje zarad nagona. Neka reči budu činjenice. Takve su prirode bile naše šetnje – beleženje svega što postoji tamo negde, svih raštrkanih ritmova okolnosti i slučaja, i njihova rekonstrukcija u vidu ljudske buke.

Imali smo logiku, u Zatvorskoj jedinici 2, nas trinaest je sedelo duž obe strane dugog stola na čijem čelu je bio Ilgauskas, zdepast čovek u poznim četrdesetim koga je tog dana skolio povremeni kašalj. Govorio je stojeći, povijen napred, s rukama na stolu, i često dugo zurio u goli zid na drugom kraju sobe.

„Kauzalna veza“, rekao je i zagledao se u zid.

On je zurio; mi smo se zgledali. Često smo razmenjivali poglede, jedna strana stola s drugom. Bili smo opčinjeni Ilgauskasom. Ličio je na čoveka u transu. Ali on nije bio jednostavno odsutan iz svojih primedbi, još jedan iscrpljeni glas koji odjekuje niz tunnel predavačkih godina. Usaglasili smo se, neki od nas, da je patio od izvesnog neurološkog poremećaja. Nije mu bilo dosadno, već je prosto bio nesputan, govorio je slobodno i nepovezano iz neke vrste obuzetog uvida. Bilo je to pitanje neurohemije. Odlučili smo da to stanje nije bilo dovoljno dobro proučeno da bi mu se dao naziv. A ako nema naziv, govorili smo, parafrazirajući pretpostavku iz logike, onda se ne može ni lečiti.

„Atomska činjenica“, rekao je.

Elaborirao je potom deset minuta dok smo mi slušali, zgledali se, beležili, prelistavali udžbenik da bismo pronašli utočište u štampanom tekstu, neki privid značenja koji bi makar otprilike bio podudaran onome što je Ilgauskas pričao. U učionici nije bilo laptopova i ručnih kompjutera. Ilgauskas ih nije zabranio; mi smo to učinili, na neki način, prećutno. Neki od nas jedva da su mogli ijednu misao da zaokruže bez tačpeda ili skrol dugmeta, ali shvatali smo da visokobrzim sistemima podataka ovde nije bilo mesto. Oni su predstavljali udar na okruženje, određeno dužinom, širinom i dubinom, određeno vremenom produženim, i izračunatim otkucajima srca. Sedeli smo i slušali ili sedeli i čekali. Pisali smo hemijskim ili grafitnim olovkama. Stranice naših svezaka bile su napravljene od savitljivog papira.

Pokušavao sam da razmenim pogled s devojkom s druge strane stola. To je bilo prvi put da sedimo jedno naspram drugog, ali ona je sve vreme gledala u svoje beleške, ruke, a možda i godove drveta duž ivice stola. Govorio sam sebi da ne skreće pogled s mene već s Ilgauskasa.

„F i ne-F“, rekao je.

Bilo ju je sramota od njega, od neposrednog uticaja tog čoveka, krupnog tela, snažnog glasa, odsečnog kašlja, čak i zbog starog, crnog, neispeglanog odela koje je nosio na svakom času dok su mu malje na grudima u kovrdžama virile iz raskopčane kragne na košulji. Koristio je termine na nemačkom i latinskom, ne definišući ih. Pokušavao sam da se ubacim u devojčin pravac pogleda gureći se i provirujući. Slušali smo savesno, svi mi, nadajući se da ćemo razumeti i nadići potrebu da razumemo.

Ponekad je kašljao u stegnutu šaku, nekad opet u sto, a mi smo zamišljali mikroskopske oblike života kako hrle prema površini stola i rikošetiraju se u disajni prostor. Oni koji su sedeli najbliže njemu uzmakli bi uz trzaj koji je bio i osmeh, polupokajnički. Ramena stidljive devojke tresla su se iako je sedela nešto dalje od tog čoveka. Nismo očekivali da

se Ilgauskas izvini. On je bio Ilgauskas. Mi smo bili ti koji greše jer smo bili tu da budemo svedoci njegovog kašljanja ili zato što nismo bili adekvatni za seizmičku razmeru istog, ili iz nekih drugih razloga koji nam još nisu bili poznati.

„Možemo li postaviti ovo pitanje?“, rekao je.

Čekali smo na pitanje. Razmišljali smo da li je pitanje koje je postavio bilo pitanje koje smo čekali da postavi. Drugim rečima, da li je mogao da postavi pitanje koje je postavljao? Nije to bio trik, niti igra, ni logička zagonetka. Ilgauskas se nije bavio time. Sedeli smo i čekali. Zurio je u zid na drugom kraju sobe.

Bilo je lepo biti napolju, na toj zimskoj oštrini dolazećeg snega. Hodao sam ulicom s postarijim kućama, od kojih je nekima očajnički bila potrebna popravka, tužnim i lepim, ovde s kubic-fensterom, onde s tremom, kad on skrenu iza ugla i krenu prema meni, blago poguren, u istom kaputu, lica gotovo nestalog unutar kapuljače. Hodao je polako, kao i pre, s rukama iza leđa, kao i pre, i učinilo mi se da je zastao kad me je video, gotovo neprijetno, pognute glave, vrludajući.

Na ulici nije bilo više nikog. Dok smo se približavali jedan drugom, skrenuo je, a onda sam i ja učinio isto, tek toliko da ga umirim, ali sam takođe krišom uputio pogled u njegovom pravcu. Lice unutar kapuljače bilo je prekriveno čekinjama – sedi starac, mislio sam, s velikim nosom i očima uprtim u trotoar, mada takođe primećuju moje prisustvo. Nakon što smo se mimoišli, sačekao sam jedan tren, a onda se okrenuo i pogledao. Nije nosio rukavice, i to je delovalo nekako prikladno, nisam siguran zašto, bez rukavica, uprkos neumljivoj hladnoći.

Nakon otprilike sat vremena priključio sam se masovnom kretanju studenata koji su išli u suprotnim pravcima, po snegu šibanim vetrom, u dve grubo naporedne kolone što su se kretale od starog kampusa ka novom i obrnuto, s naočarima za skijanje na licima, tela su se probijala uz vetar ili odlazila niz njega. Video sam Toda, kako se kreće dugim koracima, i pokazao na njega kažiprstom. To nam je bio uobičajeni znak pozdrava ili odobravanja – pokazivali smo prstom jedan na drugog. Povikao sam u vetar i sneg dok je prolazio pored mene.

„Opet sam ga video. Isti kaput, ista kapuljača, samo druga ulica.“

Klimnuo je glavom i uzvratio pozdrav prstom, a dva dana kasnije šetali smo udaljenim delovima grada. Pokazao sam rukom na dva velika drveta čije su se gole grane račvale po pedeset-šezdeset stopa.

„Norveški javor“, rekao sam.

On nije rekao ništa. Ništa mu nisu značili drveće, ptice, bejzbol timovi. Poznavao je muziku, od klasične do serijalne, istoriju matematike i stotinu drugih stvari. Ja sam poznavao drveće od letnjih kampova, kad sam imao dvanaest godina, i bio sam prilično siguran da su ta stabla javori. Norveški je već bio druga priča. Mogao sam da kažem crveni javor ili slatkokorni javor, ali norveški je zvučalo jače, upućenije.

Obojica smo igrali šah. Obojica smo verovali u Boga.

Kuće su se ovde nadvijale nad ulicom, a mi vidismo sredovečnu ženu kako izlazi iz svog automobila, uzima dečja kolica sa zadnjeg sedišta i rasklapa ih. Potom je iznela četiri kese s namirnicama iz auta, jednu po jednu, i stavila ih sve u kolica. Razgovarali smo i posmatrali. Razgovarali smo o epidemijama, pandemijama, pošastima, ali posmatrali smo

ženu. Zatvorila je vrata na automobilu i povukla kolica unazad, preko skorenog snega, i dalje uz dugo stepenište na svom tremu.

„Kako se zove?”

„Izabel”, rekao sam.

„Budi ozbiljan. Ozbiljni smo ljudi. Kako se zove?”

„Dobro, kako se zove?”

„Zove se Meri Franses. Slušaj”, rekao je. „*Me-ri Fran-ses*. Nikako samo Meri.”

„Dobro, možda.”

„Odakle ti, pobogu, Izabel?”

Izrazio je lažnu zabrinutost, položivši mi ruku na rame.

„Ne znam. Izabel joj je sestra. One su jednojajčane blizakinje. Izabel je alkoholičarka. Ali izmiču ti osnovna pitanja.”

„Ne izmiču. Gde je dete koje ide uz kolica? Čije je to dete?”, rekao je. „Kako se dete zove?”

Krenuli smo ulicom koja je vodila van grada i čuli avion iz vojne baze. Okrenuo sam se i pogledao ka nebu; bili su gore, a onda nestali, tri mlazna lovca odjezdila su prema istoku, a onda sam video čoveka s kapuljačom na glavi na sto jardi od nas, kako prilazi preko vrha strme ulice, i ide u našem pravcu.

Tod se okrenuo i pogledao. Nagovorio sam ga da pređemo ulicu kako bismo ostavili nešto prostora između čoveka i nas. Posmatrali smo ga s prilaznog puta, stojeći ispod oronulog koša montiranog na slemenju gredi iznad vrata garaže. Neki kamionet prođe, pa čovek nakratko zastade, a potom nastavi.

„Vidiš kaput? Nema drvenu dugmad s petljama”, rekao sam.

„Zato što je anorak.”

„To je parka – uvek je bila parka. Teško je proceniti odavde, ali mislim da se obrijao. Ili ga je neko obrijao. S kim god da živi. Sin, ćerka, unuci.”

Sad je bio tačno preko puta nas s druge strane ulice, krećući se oprezno da bi izbegao nanose neraščišćenog snega.

„Nije odavde”, rekao je Tod. „Odněkud je iz Evrope. Dovedi su ga ovamo. Nije mogao više da se stara o sebi. Žena mu je umrla. Hteli su da ostanu tamo gde su bili, to dvoje staraca. Ali onda je ona umrla.”

Govorio je odsutno, Tod, gledajući čoveka, ali pričajući kroz njega, nalazeći njegovu senku negde na drugoj strani sveta. Čovek nas nije video, bio sam siguran u to. Došao je do ugla, s jednom rukom iza leđa dok je drugom pravio male razgovorne pokrete, a potom je skrenuo u sledeću ulicu i nestao.

„Jesi li mu video cipele?”

„Nisu čizme.”

„Nosio je cipele što sežu do članaka.”

„Duboke cipele.”

„Evropske.”

„Nije imao rukavice.”

„Jakna mu pada ispod kolena.”

„Verovatno nije njegova.”

„Nasleđena ili prosleđena.“

„Zamisli kakvu bi kapu nosio da je nosi“, rekao sam.

„Ne nosi kapu.“

„Ali da nosi kapu, kakva bi bila?“

„Nosio je kapuljaču.“

„Ali kakvu bi kapu nosio da ju je nosio?“

„Nosio je kapuljaču“, rekao je Tod.

Odšetali smo do čoška i krenuli preko ulice. Progovorio je tren pre mene.

„Postoji samo jedna vrsta kape koju bi on uopšte mogao da nosi. Kapa s naušnjakom koji ide od jednog uha pa oko cele glave sve do drugog. Jedna stara prljava kapa. Šapka s naušnjakom.“

Ništa nisam rekao. Nisam imao ništa da kažem na to.

Nije bilo ni traga od čoveka na ulici u koju je skrenuo. Aura tajanstvenosti lebdela je iznad predela nekoliko sekundi. Ali njegov nestanak jednostavno je značio da čovek živi u jednoj od kuća u toj ulici. Da li je bilo važno u kojoj kući? Ja nisam mislio da jeste, ali Tod se nije složio. Želeo je da nađe kuću koja se slaže s tim čovekom.

Hodali smo polako posred ulice, udaljeni šest stopa jedan od drugog, koristeći utabane tragove točkova u snegu da bismo se lakše kretali. Skinuo je rukavicu i ispružio ruku s ispruženim prstima koje je savijao.

„Oseti vazduh. Rekao bih da ima minus devet celzijusa.“

„Mi ne računamo po celzijusima.“

„Ali on računa, tamo odakle je on, računa se u celzijusima.“

„Odakle je? Nekako mi ne deluje da je potpuno beo. Nije Skandinavac.“

„Ni Holanđanin, niti Irac.“

Razmišljao sam da nije Andaluzijac. Gde je tačno Andaluzija? Mislim da nisam znao. Ili je Uzbekistanac, Kazahstanac. Ali to je već delovalo neodgovorno.

„Srednja Evropa“, rekao je Tod. „Istočna Evropa.“

Pokazao je na sivu kuću od oplata, običnu dvospratnicu sa krovom od šindre bez znakova izgubljenog sjaja koji je određivao neke kuće u drugim krajevima grada.

„Mogla bi biti ta. Porodica mu dozvoljava da se prošetata tu i tamo, sve dok ne izlazi iz određenog kraja.“

„Hladnoća mu ne smeta mnogo.“

„Navikao je i na hladnije vreme.“

„Uz to, osećaj u udovima mu je veoma slab“, rekao sam.

Na vratima nije bilo božićnog venca, nije bilo prazničnih svetala. Na imanju se nije videlo ništa što bi moglo da ukaže na to ko tu živi, odakle je, koji jezik govori. Došli smo do mesta na kom se ulica završavala parčetom šume, te smo se okrenuli i zaputili nazad.

Imali smo čas za pola sata, pa sam želeo da pružimo korak. Tod je još uvek gledao kuće. Ja sam razmišljao o baltičkim i balkanskim državama, načas zbunjen – koja je koja i koja je gde.

Progovorio sam pre njega.

„Meni deluje kao neko ko je pobegao od rata u devedesetim. Hrvatska, Srbija, Bosna. Ili kao neko ko nije otišao sve donedavno.“

„Ne osećam to ovde“, rekao je. „To nije pravi kalup.“

„Ili je Grk, pa se zove Spiros.“

„Želim ti bezbolnu smrt“, rekao je, ne trudeći se da pogleda prema meni.

„Nemačka imena. Imena s umlautima.“

To poslednje nije imalo ništa drugo do neprijatnu vrednost. Znao sam to. Pokušao sam da hodam brže, ali on je zastao na tren, stojeći na svoj iskrivljeni način da bi pogledao sivu kuću.

„Zamisli, za nekoliko sati, večera je gotova, ostali gledaju TV, on je u svojoj maloj sobi, sedi na ivici uskog kreveta u dugim gaćama i zuri u prostor.“

Pitao sam se da li je to prostor koji je Tod očekivao da mi ispunimo.

Čekali smo da se završe duge tišine, a onda klimali glavom kad bi se on zakašljao, s kolegijalnim odobravanjem. Danas je samo dva puta kašljao, za sada. Imao je mali izgužvani flaster na ivici brade. Brije se, mislili smo. Poseće se i kaže: „Jebi ga“. Zgužva parče toalet papira i drži ga na rani. Onda se unese u ogledalo, videći sebe jasno po prvi put nakon nekoliko godina. Ilgauskas, pomisli.

Uvek smo menjali mesta, iz časa u čas. Nije nam baš bilo jasno kako je to krenulo. Neko od nas je možda, u duhu bezbrižnog nestašluka, raširio priču da Ilgauskas tako više voli. Zamisao je, zapravo, imala osnovu. Nije želeo da zna ko smo. Mi smo bili prolaznici za nje-ga, razmazana lica, bili smo životinje pregažene na putu. Bio je to jedan vid njegovog neurološkog poremećaja, mislili smo, da posmatra druge kao zamenjive, a to je delovalo zanimljivo, delovalo je kao deo kursa, zamenjivost, jedna od istinskih funkcija na koje se tu i tamo pozivao.

Ali mi smo narušavali kod, stidljiva devojka i ja, sednuvši ponovo jedno naspram drugog. To se dogodilo zato što sam ja ušao u učionicu posle nje i jednostavno se sručio na slobodnu stolicu tačno preko puta nje. Znala je da sam tu, znala je da sam to ja, isti onaj zablenući momak, sa željom da uspostavi kontakt očima.

„Zamisli površinu bez ikakve boje“, rekao je.

Sedeli smo i zamišljali. Prošao je rukom kroz svoju crnu kosu, zamršenu masu koja je oklembeseno padala u nekoliko pravaca. Nije donosio knjige na čas, nikad ni traga udžbeniku ili svežnju beležaka, a zbog njegovih razvučenih diskursa osećali smo da postajemo ono što on vidi ispred sebe, bezoblična celina. U suštini, nismo bili ni u kakvom stanju. Mogao je da govori i političkim zatvorenicima u narandžastim kombinezonima. Divili smo se tome. Nalazili smo se u Zatvorskoj jedinici, na kraju krajeva. Nesigurno smo razmenili letimične poglede, ona i ja. Ilgauskas se nagnuo prema stolu, dok su mu oči plivale u neurohemijском životu. Gledao je u zid, govorio zidu.

„Logika prestaje tamo gde prestaje svet“, rekao je.

Svet, da. Ali činilo se da on govori leđima okrenut svetu. Mada predmet nije bila istorija ili geografija. Upućivao nas je u principe čistog uma. Predano smo ga slušali. Jedna primedba razlagala se u drugu. Bio je umetnik, apstraktni umetnik. Postavljao je nizove pitanja, a mi smo pravili ozbiljne beleške. Postavljao je pitanja na koja se nije moglo odgovoriti, barem mi nismo mogli, a on u svakom slučaju nije ni očekivao odgovore. Nismo pričali na času; niko nikad nije pričao. Nikad nije bilo nikakvih pitanja, studentskih za profesora. Ta ukorenjena tradicija bila je mrtva ovde.

Rekao je: „Činjenice, slike, stvari“.

Šta je podrazumevao pod „stvarima“? Verovatno nikad nećemo ni saznati. Da li smo bili suviše pasivni, da li smo bili suviše predusretljivi prema tom čoveku? Da li smo uvideli poremećaj i nazvali ga nadahnutim oblikom intelekta? Nismo želeli da nam se dopadne, samo da mu verujemo. Nudili smo svoje najdublje poverenje svedenoj prirodi njegove metodologije. Naravno, metodologija nije postojala. Postojao je samo Ilguskas. On je osporavao naš razlog postojanja, ono što smo mislili, kako smo živeli, tačnost ili netačnost onoga za šta smo verovali da je tačno ili netačno. Zar to nije ono što veliki učitelji čine, zen majstori i bramanski mudraci?

Nagnuo se prema stolu i govorio o unapred utvrđenim značenjima. Zdušno smo ga slušali i trudili se da razumemo. Ali u tom trenutku našeg studiranja, nakon nekoliko meseci, razumevanje bi bilo zbunjivo, čak i predstavljalo neki vid razočaranja. Rekao je nešto na latinskom dok su mu šake bile priljubljene za sto, a onda je uradio nešto čudno. Pogledao nas je, klizeći pogledom uz jedan red lica, pa niz drugi. Svi smo bili tu, uvek smo bili tu, naša uobičajena zaodenuta jastva. Podigao je, napokon, ruku i pogledao na sat. Nije bilo važno koliko je sati. Sam pokret značio je da je čas gotov.

Unapred utvrđeno značenje, mislili smo.

Sedeli smo tamo, ona i ja, dok su drugi pakovali knjige i papire i uzimali jakne s naslo-
na na stolicama. Bila je bleđa i mršava, nosila kosu vezanu na potiljku, a ja sam došao na zamisao da je želela da izgleda neutralno, da deluje neutralno kako bi izazvala ljude da je primete. Stavila je svoj udžbenik na svesku, centrirajući ga precizno, a potom podigla glavu i sačekala da nešto kažem.

„Dobro, kako se zoveš?“

„Džena. A ti?“

„Rekao bih Lars-Magnus samo da bih video da li ćeš mi poverovati.“

„Neću.“

„Zovem se Robi“, rekao sam.

„Videla sam te dok si vežbao u fitness centru.“

„Radio sam na eliptičnom trenažeru. Gde si ti bila?“

„Samo sam prolazila.“

„Je l' to inače radiš?“

„Sve vreme, manje-više“, rekla je.

Poslednji su već izlazili, vukući se. Stajala je i ubacila knjige u ranac, koji je visio na stolici. Ja sam ostao gde sam i bio, posmatrajući je.

„Baš me zanima šta imaš da kažeš o ovom čoveku.“

„O profesoru?“

„Imaš li da ponudiš kakav uvid?“

„Jednom sam razgovarala s njim“, rekla je. „Kao čovek sa čovekom.“

„Ozbiljno? Gde?“

„U restoranu u gradu.“

„Pričala si s njim?“

„Nekad imam potrebu da izađem iz kampusa. Moram da odem negde.“

„Poznat mi je taj osećaj.“

„To je jedino mesto gde se može jesti, pored ovog ovde, pa sam ušla i sela, kad ono on sedi u separeu preko puta mene.“

„Neverovatno.“

„Sedela sam tamo i razmišljala: ‘On je.’“

„On je.“

„Držala sam neki veliki jelovnik koji se razmotava i iza kog sam se krila dok sam ga krišom posmatrala. Uzeo je kompletan obrok, nešto preliveno moćom iz središta zemlje. A imao je i kolu sa slamčicom koja je virila iz limenke.“

„Pričala si s njim.“

„Rekla sam nešto ne previše originalno, a onda smo razgovarali tu i tamo. Bacio je bio kaput na mesto preko puta sebe, a ja sam jela salatu; na kaputu mu je ležala neka knjiga, pa sam ga pitala šta čita.“

„Pričala si s njim. Sa čovekom koji te natera da spustiš pogled u primitivnom strahu i jezi.“

„U restoranu. Pio je kolu na slamčicu“, rekla je.

„Fantastično. Šta je čitao?“

„Rekao je da čita Dostojevskog. Reći ću ti tačno šta mi je rekao. Rekao je: ‘Dostojevskog, i danju i noću.’“

„Fantastično.“

„A ja sam mu ispričala za neku svoju slučajnost, da sam čitala mnogo poeziju i da sam baš nekoliko dana pre toga pročitala pesmu u kojoj ima jedna fraza koje se sećam. ‘Kao ponoć kod Dostojevskog.’“

„Šta je on rekao?“

„Ništa.“

„Da li čita Dostojevskog u originalu?“

„Nisam pitala.“

„Baš bih voleo znati. Imam osećaj da ga čita u originalu.“

Nastupila je pauza, a onda je ona rekla da će napustiti školu. Ja sam razmišljao o Ilgau-skasu u restoranu. Rekla mi je da se tu oseća nesrećno, da joj majka stalno govori koliko je uspešna u tome što se oseća nesrećno. Lici će na zapad, rekla je, u Ajdaho. Ništa nisam rekao. Sedeo sam tamo sa sklopljenim prstima na struku. Izašla je bez jakne. Jakna joj je verovatno bila u garderobi na prvom spratu.

Ostao sam u kampusu preko zimskog raspusta, kao jedan od retkih. Prozvali smo se Ostavljeni i pričali na iskvarenom engleskom. Deo te rutine bili su držanje tela poput zombija i zamagljen pogled, što je trajalo pola dana pre nego što bi nam svima dosadilo.

U teretani sam obavljao svoje glupo šepurenje na eliptičnom trenažeru i zapadao u trenutke izgubljenih misli. Ajdaho, mislio sam. Ajdaho, ta reč, tako vokalizovana i mračna. Zar joj tu gde smo bili, tačno tu, nije bilo dovoljno mračno?

Biblioteka je bila prazna tokom raspusta. Ušao sam pomoću ključa-kartice i skinuo s polica jedan roman od Dostojevskog. Stavio sam knjigu na sto i otvorio je, a onda se nadvio nad raskriljenim stranicama, čitajući i dišući. Delovalo je kao da se međusobno asimilujemo, likovi i ja, a kad sam podigao glavu, morao sam da kažem sebi gde se nalazim.

Znao sam gde se nalazio moj otac – u Pekingu, pokušavao je da uglavi svoju brokersku firmu u kineski vek. Moja majka je bila prepuštena vetru i strujama, verovatno u Florida Kizu, s bivšim momkom po imenu Raul. Otac je to izgovarao *ro-iil*, kao ona stvar što se jede žmureći.²

Grad je pod snegom delovao avetinjski, povremeno potpuno mrtvo. Išao sam u šetnju gotovo svakog popodneva, a čovek u kaputu s kapuljačom nikad nije bio daleko od mojih misli. Išao sam gore-dole ulicom u kojoj je živeo i delovalo je da je jedino prikladno to što se nije dao videti. To je bila suštinska osobenost mesta. Počeo sam da osećam bliskost s tim ulicama. Tu sam bio ono što sam, mogao sam da vidim stvari zasebno i jasno, daleko od života kakav sam poznavao, od grada, nagomilanog i raslojenog, sa hiljadu značenja u minuti.

U zakržljaloj poslovnoj ulici u gradu, bila su još tri mesta koja su radila, a jedno od njih bio je restoran, te sam tu jednom jeo i provirio kroz vrata u dva ili tri navrata, pretražujući separee. Pločnik je bio star, od rošavog plavog glinenca. Kupio sam sebi mlečni kolač u prodavnici i porazgovarao sa ženom za pultom o infekciji bubrega žene njenog sina.

U biblioteci sam gutao otprilike sto stranica po čitanju, slova su bila sitna i zgusnuta. Kad sam izlazio iz zgrade, knjiga bi ostala na stolu, otvorena tamo dokle sam stigao sa čitanjem. Vraćao bih se sutradan, a knjiga je još uvek bila tamo, otvorena na istoj stranici.

Zašto je to izgledalo čarobno? Zašto sam ponekad ležao u krevetu, tik pred počinak, i razmišljao o knjizi u praznoj prostoriji, otvorenoj na stranici na kojoj sam stao sa čitanjem?

Jedne od tih ponoći, malo pre nego što se školska godina nastavila, ustao sam iz kreveta i sišao niz hodnik do salona. Prostorija je bila natkrivena kosim svodom od pregrađenog stakla, pa sam odbravio jedno krilo i širom ga otvorio. Činilo mi se kao da je pidžama iščezla. Osećao sam hladnoću u porama, u zubima. Pomislio sam da mi zubi cvokoću. Stajao sam i posmatrao, uvek sam posmatrao. Sad sam se osećao kao dete koje odgovara na začikivanje. Koliko sam mogao da izdržim? Zagledao sam se u severno nebo, živeće nebo, dok mi se dah pretvarao u pramičke dima, kao da sam se odvajao od svog tela. Bio sam zavoleo hladnoću, ali ovo je bio idiotizam, pa sam zatvorio prozor i vratio se u svoju sobu. Korlačao sam neko vreme, mlateći rukama po grudima, pokušavajući da podstaknem krvotok, zagrejem telo, a dvadeset minuta nakon što sam se vratio u krevet, potpuno budan, ta zamisao mi je pala na pamet. Došla je niotkud, iz noći, potpuno uobličena, protežući se u nekoliko pravaca, te kad sam ujutro progledao, bila je posvuda oko mene, ispunjavajući sobu.

Tih popodneva svetlo je brzo nestajalo, a mi smo gotovo neprestano razgovarali, korčajući u vetar poput brzohodača. Svaka tema je imala spektralne veze, Todovo urođeno oboljenje jetre prelivalo se u moju ambiciju da istrčim maraton, ovo je vodilo onom, teorija prostih brojeva živom prizoru seoskih poštanskih sandučića postavljenih duž izgubljenog puta, jedanaest uspravnih celina, zarđalih i pred rušenjem, prost broj, objavio je Tod, koristeći svoj mobilni telefon da bi ih slikao.

Jednog dana približavali smo se ulici u kojoj je živeo čovek s kapuljačom. Upravo tad sam ispričao Todu o zamisli na koju sam došao, o otkrovenju u ledenoj noći. Rekao sam

² *Raw-eel* (engl.) – sirova jegulja, obično u vidu sušija. (*Prim. prev.*)

mu da znam ko je taj čovek. Sve se uklapalo, svaki deo priče, čovekovo poreklo, porodične veze, njegovo prisustvo u ovom gradu.

Rekao je: „Dobro.”

„Prvo, Rus je.”

„Rus.”

„Ovde je zato što mu je sin ovde.”

„Nema držanje jednog Rusa.”

„Držanje? Šta je držanje? Mogao bi lako da se zove Pavel.”

„Ne bi.”

„Ima mnogo opcija za ime. Pavel, Mihail, Aleksej, Viktor sa 'k'. Pokojna žena mu se zvala Tatjana.”

Zastali smo i pogledali niz ulicu prema sivoj kući od oplata označenoj kao mesto na kom je čovek živeo.

„Slušaj me”, rekao sam. „Njegov sin živi u ovom gradu zato što predaje na koledžu. Zove se Ilgauskas.”

Čekao sam da se zaprepasti.

„Ilgauskas je sin čoveka u kaputu s kapuljačom”, rekao sam. „Našeg Ilgauskasa. Oni su Rusi, otac i sin.”

Uperio sam prstom u njega i čekao da uzvati.

Rekao je: „Ilgauskas je prestar da bi bio sin tog čoveka.”

„Nema ni pedeset godina. Onaj čovek sigurno ima sedamdeset i kusur. Oko sedamdeset pet najverovatnije. Sve se uklapa, sve štima.”

„Da li je Ilgauskas rusko ime?”

„Zašto ne bi bilo?”

„Odnekud je drugo, odnekud blizu, ali ne nužno rusko”, rekao je.

Stajali smo tamo i gledali prema kući. Trebalo je da očekujem takvu vrstu otpora, ali zamisao je bila tako izvanredna da je savladala moje oprezne nagone.

„Ima nešto o Ilgauskasu što ti ne znaš.”

Rekao je: „Dobro.”

„I danju i noću čita Dostojevskog.”

Znao sam da me neće pitati kako sam došao do te pojedinosti. Bila je to fascinantna pojednost i bila je moja, ne njegova, što je značilo da će je pustiti da prođe bez komentara. Ali tišina je kratko potrajala.

„Da li mora biti Rus da bi čitao Dostojevskog?”

„Nije reč o tome. Reč je o tome da se sve uklapa. To je formulacija, dosetljiva, strukturisana.”

„On je Amerikanac, Ilgauskas, isto kao i mi.”

„Rus je uvek Rus. Čak mu se i oseti blagi akcent u govoru.”

„Ja ne čujem akcent.”

„Moraš da slušaš. Ima ga”, rekao sam.

Nisam znao da li ga ima ili ne. Norveški javor nije morao biti norveški. Iznalazili smo spontane varijacije za izvorni materijal našeg okruženja.

„Kažeš da taj čovek živi u toj kući. Prihvatam to“, rekao sam. „Ja kažem da živi tu sa sinom i sinovom ženom. Ona se zove Irina.“

„A sin. Takozvani Ilgauskas. Kako je njegovo ime?“

„Ne treba nam ime. On je Ilgauskas. To je sve što nam treba“, rekao sam.

Kosa mu je bila razbarušena, sako prašnjav i isflekan, gotov da se raspadne po šavovima na ramenima. Nadvio se nad sto, četvrtaste vilice i pospanog lica.

„Ako izolujemo zalutalu misao, prolaznu misao“, rekao je, „misao čije je poreklo nedokučivo, onda počinjemo da shvatamo da smo rutinirano rastrojeni, svakodnevno ludi.“

Dopadala nam se ideja da smo svakodnevno ludi. Zvučala je tako istinito, tako stvarno.

„U našem najličnijem umu, postoje samo kaos i maglovitost“, rekao je. „Izmislili smo logiku da bismo suzbili svoja bivstvjuća jastva. Mi tvrdimo ili poričemo. Naše 'M' prati 'N.'“

U našem najličnijem umu, mislili smo. Da li je to stvarno rekao?

„Jedini zakoni koji su važni jesu zakoni misli.“

Pesnice su mu bile stegnute na stolu, zglavci beli.

„Ostalo je obožavanje đavola“, rekao je.

Izašli smo u šetnju, ali nismo videli čoveka. Venci su uglavnom bili skinuti s ulaznih vrata, a poneka zabundana osoba čistila je sneg s vetrobrana na automobilu. S vremenom nam je postalo jasno da ove šetnje nisu bile ležerna trućanja van kampusa. Nismo kao i obično posmatrali drveće i vagone, imenujući ih, prebrojavajući, svrstavajući.

Ovo je bilo drugačije. Postojala je mera prema čoveku u kaputu s kapuljačom, prema starom, pogurenom telu, licu uokvirenom sveštениčkom tkaninom, jednoj povesti, jednoj izbledelej drami. Želeli smo da ga vidimo još jednom.

Složili smo se oko toga, Tod i ja, i saradivali u međuvremenu na opisu njegovog dana.

Pije crnu kafu, iz šoljice, i kašikom jede žitarice iz dečje činije. Glava mu se praktično oslanja o činiju kad se nagne da jede. Nikad ne pogleda novine. Povlači se u svoju sobu nakon doručka i tamo sedi i misli. Njegova snaja ulazi u sobu i rasprema krevet, Irina.

Premda Tod nije pristao na obavezujuću prirodu njenog imena.

Poneki dan morali smo da omotavamo šalove oko lica i da govorimo prigušenim glasovima, dok su nam samo oči bile otkrivene za ulicu i vremenske prilike.

U kući je dvoje dece školskog uzrasta i jedna manja devojčica, dete Irinine sestre, koje je ovde iz još neutvrđenih razloga, pa starac često provodi jutro gledajući povremeno crtane filmove na televiziji s detetom, iako ne sedi pored nje. On se smešta u jednu fotelju prilično udaljeno od televizora, dremuckajući tu i tamo. Otvorenih usta, rekli smo. Glave nagnute u stranu i razjapljenih usta.

Nismo bili sigurni zašto to radimo. Ali pokušavali smo da budemo savesni, dodajući svakog dana nove elemente, vršeci podešavanja i poboljšavanja, a sve to vreme smo posmatrali ulice, pokušavajući da izazovemo njegovu pojavu udruženim snagama volje.

Supa za ručak, svaki dan supa, domaća, a on drži svoju veliku kašiku iznad činije sa supom, činije iz nekadašnjeg zavičaja, na način nimalo različit od deteta, spreman da zabode mistriju i zagradi.

Tod je rekao da je Rusija prevelika za tog čoveka. Izgubio bi se u nepreglednom prostranstvu. Razmisli o Rumuniji, Bugarskoj. Još bolje, o Albaniji. Je li hrišćanin ili musliman? S Albanijom, rekao je, produbljujemo kulturni kontekst. „Kontekst“ je bila njegova džoker reč.

Kad se spremi za šetnju, Irina pokušava da mu pomogne da zakopča svoju parku, svoj anorak, ali on je se otrese uz nekoliko prekih reči. Ona sleže ramenima i uzvraća na isti način.

Shvatio sam da sam bio zaboravio da kažem Todu da Ilgauskas čita Dostojevskog u originalu. To je bila prihvatljiva istina, korisna istina. Činila je Ilgauskasa, u kontekstu, Rusom.

Nosi pantalone s tregerima.

Sve dok nismo odlučili da ne nosi; previše je ličilo na stereotip. Ko je brijao starca? Da li je to činio sam? Nismo želeli da je tako. Ali ko je to činio i koliko često?

To je bila moja kristalno jasna veza: starca, Ilgauskasa, Dostojevskog i Rusije. Razmišljao sam o tome sve vreme. Tod je rekao da će mi to postati životno delo. Provešću ceo život u oblačiću s mislima, pročišćavajući tu vezu.

Nema lični toalet. Deli ga s decom, ali čini se kao da ga nikad ne koristi. Gotovo je nevidljiv, koliko je to moguće za čoveka u šestočlanom domaćinstvu. Sedi, razmišlja, nestaje u svojim šetnjama.

Delili smo viziju čoveka u krevetu, noću, dok mu um luta nazad – selo, brda, mrtva porodica. Šetali smo svakog dana istim ulicama, opsesivno, i govorili prigušenim glasom čak i kad se nismo slagali. Bio je to deo dijalektike, naši pogledi uviđavnog neslaganja.

Verovatno smrdi, ali jedina osoba koja to primećuje jeste najstarije dete, devojčica, trinaestogodišnjakinja. Ona pravi grimase ponekad, dok prolazi iza njegove stolice za trpezarijskim stolom.

Bio je to deseti dan zaredom bez sunca. Broj je bio proizvoljan, ali raspoloženje je počelo da opada, ne zbog hladnoće ili vetra, već zbog iščezlog svetla, iščezlog čoveka. Glasovi su nam poprimili nelagodnu kadencu. Palo nam je na pamet da je možda umro.

Razgovarali smo o tome celim putem do kampusa.

Da li ga mi ubijamo? Da li nastavljamo da sklapamo život posthumno? Ili ga okončavamo sad, sutra, prekosutra, prestajemo da dolazimo u grad, prestajemo da ga tražimo? Jedno znam: neće umreti kao Albanac.

Sutradan smo stajali na kraju ulice gde se odabrana kuća nalazila. Bili smo tamo sat vremena, jedva da smo progovorili. Jesmo li ga čekali da se pojavi? Ne bih rekao da smo znali. Šta da je izašao iz pogrešne kuće? Šta bi to značilo? Šta da je neko drugi izašao iz odabrane kuće, neki mladi par koji nosi opremu za skijanje prema autu na prilaznom putu? Možda smo bili tamo jednostavno da bismo odali dužno poštovanje, stojeći tiho u prisustvu mrtvih.

Niko se nije pojavio, niko nije ušao unutra, pa smo otišli s osećajem nesigurnosti.

Približavajući se pruži nekoliko minuta kasnije, videli smo ga. Zastali smo i pokazali prstom jedan na drugog, ostavši na tren u tom položaju. Bilo je neizmerno zadovoljstvo, bilo je uzbudljivo, videti da se to događa, videti da to postaje trodimenzionalno. Skrenuo je u jednu ulicu pod pravim uglom u odnosu na onu u kojoj smo mi bili. Tod me je udario po ruci, okrenuo se i dao se u trk. Onda sam i ja potrčao. Vraćali smo se u pravcu iz kojeg smo tek bili došli. Skrenuli smo iza jednog ćoška, protrčali niz ulicu, skrenuli iza drugog ćoška i sačekali. Pojavio se nakon izvesnog vremena, hodajući u našem pravcu.

Bilo je to ono što je Tod hteo, da ga vidi spređa. Krenuli smo prema njemu. Izgledalo je kao da hoda nekom zamišljenom rutom, krivudajući sa svojim mislima. Povukao sam Toda sebi prema ivičnjaku da čovek ne bi morao da prođe između nas. Čekali smo da nas vidi. Gotovo da smo mogli da prebrojimo korake do trenutka kad će dići glavu. Bio je to trenutak nategnut od detalja. Bili smo dovoljno blizu da vidimo upalo lice, gustih čekinja, usahlo oko usta, oklembesene vilice. Video nas je tad i zastao, grabeći jednom rukom dugme na licu svog kaputa. Izgledao je zastrašeno unutar otrcane kapuljače. Izgledao je izmešteno, izolovano, kao neko ko bi lako mogao biti čovek kojeg smo upravo zamišljali.

Prošli smo pored njega i nastavili osam ili devet koraka, a onda se okrenuli i posmatrali ga. „To je bilo dobro“, rekao je Tod. „To je bilo potpuno vredno truda. Sad smo spremni da preduzmemo sledeći korak.“

„Nema sledećeg koraka. Videli smo ga izbliza kao što smo i hteli“, rekao sam. „Znamo ko je.“

„Ne znamo mi ništa.“

„Hteli smo da ga vidimo još jednom.“

„Trajalo je samo nekoliko sekundi.“

„Šta ti hoćeš, da ga slikaš?“

„Moram da napunim mobilni“, rekao je ozbiljno. „Uzgred, onaj kaput je anorak, definitivno, izbliza.“

„Kaput je parka.“

Čovek je bio dva i po bloka od levog skretanja koje će ga dovesti u ulicu gde živi.

„Mislim da treba da preduzmemo sledeći korak.“

„To ti kažeš.“

„Mislim da treba da razgovaramo s njim.“

Pogledao sam Toda. Imao je pretvoran osmeh, lažno namaknut.

„To je ludost.“

„To je potpuno razumna stvar“, rekao je.

„Ako to uradimo, unišćićemo celu ideju, unišćićemo sve što smo učinili. Ne možemo razgovarati s njim.“

„Postavićemo mu nekoliko pitanja. Tiho, nenametljivo. Da saznamo nekoliko stvari.“

„Nije se uopšte radilo o doslovnim odgovorima.“

„Izbrojao sam osamdeset sedam vagona. I ti si izbrojao osamdeset sedam vagona. Sećaš se?“

„To nije isto, i to nam je obojici jasno.“

„Ne mogu da verujem da nisi radoznao. Samo istražujemo paralelan život“, rekao je. „To nikako ne utiče na ono što smo govorili sve ovo vreme.“

„Utiče na sve. To je prekršaj. Ludost.“

Pogledao sam niz ulicu prema čoveku o kom se radilo. Još uvek se polako kretao, pomalo haotično, s rukama prekrštenim iza leđa, gde im je i bilo mesto.

„Ako ti je neprijatno da mu priđeš, ja ću“, rekao je.

„Nećeš.“

„Zašto da ne?“

„Zato što je star i slab. Zato što neće razumeti šta hoćeš.“

„Šta hoću? Samo koju da progovorimo. Ako ustukne, istog trenutka ću se povući.“

„Zato što on ni ne govori engleski.“

„To ne znaš. Ništa ti ne znaš.“

Krenuo je da odmiče, pa sam ga zgrabio za ruku i okrenuo prema sebi.

„Zato što ćeš ga uplašiti“, rekao sam. „Čim te vidi. Nakazo.“

Pogledao je pravo u mene. Potrajao je, taj pogled. Onda je istrgnuo ruku, a ja sam ga gurnuo na ulicu. Okrenuo se i počeo da hoda, a ja sam ga stigao, okrenuo i udario u grudi korenom podlanice. Bio je to udarac za primer, uvod. Neki automobil nam je prišao i zaobišao nas; lica u prozorima. Počeli smo da se rvemo. Bio je suviše nezgrapnan da bih ga obujmio, svi ti uglovi, metež lakata i kolena, i mučki snažan. Nije mi bilo lako da ga čvrsto uhvatim i izgubio sam rukavicu. Hteo sam da ga udarim u džigericu, ali nisam znao gde je. Počeo je da mlatara kao na usporenom snimku. Uleteo sam u njega i odalamio ga golom šakom u glavu sa strane. Obojicu nas je zbolelo, a on je ispustio nekakav zvuk i sklupčao se u čučanj. Zgrabio sam njegovu kapu i bacio je. Hteo sam da ga oborim na tlo i da mu razbijem glavu o asfalt, ali suviše čvrsto se ukopao, još uvek ispuštajući onaj zvuk, neki odlučan šum, naučnofantastičan. Uspravio se potom, porumeneo i divljeg pogleda, i počeo da zamahuje naslepo. Uzmakao sam jedan korak i napravio polukrug, čekajući da se otvori, ali on je pao pre nego što sam uspeo da ga udarim, podigavši se istog trenutka i počevši da trči.

Čovek s kapuljačom samo što nije nestao iz vida, skrećući u svoju ulicu. Posmatrao sam Toda kako trči dugim, mlitavim, skakutavim koracima. Morao je da požuri ako je želeo da stigne do čoveka pre nego što ovaj nestane u sivoj kući od oplata, u toj odabranoj kući.

Video sam svoju izgubljenu rukavicu kako leži na ulici. A onda Toda kako trči gologlav, pokušavajući da zaobiđe delove pod zamrznutim snegom. Prizor prazan svugde oko njega. Nisam to mogao da shvatim. Osećao sam se potpuno udaljeno. Video mu se dah, dašci zaostale pare. Pitao sam se šta je prouzrokovalo da se ovako nešto desi. Samo je hteo da porazgovara sa čovekom.

(S engleskog preveo Igor Cvijanović)